

Lidé a funkce lesů

**Funkčně integrované
(polyfunkční)
hospodaření v lesích**

České republiky

ZÁSoby A PRODUKCE TERESTRICKÝCH EKOSYSTÉMŮ (PODÍL LESŮ)

I. Roční produkce organické hmoty (biomasy) – zelené	(72 %)
terestrické systémy (135 * 10 ⁶ km ²)	odhad 144 mld t * rok ⁻¹
lesní formace (53,5 * 10 ⁶ km ²)	103 mld t * rok ⁻¹
II. Zásoba fytomasy	(90 %)
Σ zásoba fytomasy pevnin	2 430 mld t
lesní formace	2 177 mld t
III. Zásoba nekromasy (formy humusu) (65 %)	
Σ zásoba nekromasy pevnin	1 960 mld t
lesní formace	1 276 mld t
(humus = 90 % Σ nekromasy)	
IV. Celkové zásoby organomasy terestrických ekosystémů	(79 %)
Σ zásoba organomasy pevnin	4 390 mld t
lesní formace	3 453 mld t

ZÁSoby A PRODUKCE OCEÁNSKÝCH EKOSYSTÉMŮ

- I. Roční fytoprodukce oceánu
oceánský systém (361 * 10⁶ km²) odhad 60 – 72 mld t * rok⁻¹
(20 x vyšší než zásoba) !
- II. Zásoba fytomasy
Σ zásoba fytomasy oceánu 500 x nižší než pevnina

1. Celková rozloha LP: 4,32 mld ha tj. 32,3 % lesnatost
z toho: jehličnaté 1,46 33,8 % LP
listnaté 2,86 66,2 % LP
2. Úhorová (toulavé) porosty: 0,407 mld ha
3. Křovinné porosty: 0,624 mld ha

Dřevinné formace Σ: 5,351 mld ha 40 % rozlohy kontinentu

HLEDISKO – PRODUKCE DŘEVA

- Produkující zapojené lesy
rozloha: 2,95 mld ha přepočtená lesnatost 22 %
- Ostatní zalesněné území (woodland)
rozloha: 1,37 mld ha přepočteno (podíl) 10,3 %
- Úhorové hospodářství x zemědělské plodiny
x lesní dřeviny
rozloha: 0,407 mld ha přepočteno (podíl) 3 %
- Degradované křovinné porosty
rozloha: 0,624 mld ha přepočteno (podíl) 4,7 %

Ø roční úbytek lesů: 1,53 mil. ha tj. 175 ha * hod⁻¹

Ø roční úbytek za 1970 – 1990: 20,1 mil. ha tj. 2 294 ha * hod⁻¹

Informace „Lesy ČR“

Podíl lesů na HDP:	11,3 mld Kč	0,7 %
Výměra lesů ČR:	2 653 000 ha	stř. věk 63 let
Vlastnictví lesů:	státní 60,7 % obecní 16,0 % - lesní družstva 1 % soukromé 22,3 %	
Kategorie lesů:	hospodářské 75,5 % ochranné 2,7 % LZU 21,8 %	
Dřevinná skladba:	Jehl. 75,4 % SM 53, JD 1, BO 17, MD 4 List. 24,6 % DB 7, BK 7, HB 1, ost. 9,6	
Porosty:	smišené 56 % přev. jehl. 31 % přev. list. 13 %	

Dřevo

Celková zásoba: 673 mil. m³
Zásoba na 1 ha: 245 m³ (bez kůry)
Přírůst: CPP 6,8 m³ CBP 8,0 m³

Lesy zvláště chráněných území

NP 3,9 %
CHKO 22,2 %
NPR 0,87 %
mal. PR 1,16 %

Myslivost

Honitby – vlastnictví: vlastní 34 %
honební společnosti 56 %
Honební pozemky: les 37 %

Lesnická strategie Evropské unie

„Evropský parlament – rezoluce EU 1997“

215 mil. ha lesů a dalších porostů – 30 % plochy eurokontinentu
130 mil. ha lesů – 36 % EU

Strategický základ

Uznání nutnosti zachovávat diverzitu evropských lesů a jejich multifunkční roli a potřeby trvale udržitelného ekologického, hospodářského a sociálního vývoje.

Konference OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED)

"Právně nezávazné autoritativní prohlášení k principům globální dohody o využívání, ochraně a trvale udržitelném rozvoji všech typů lesů"

a) preambule prohlášení (výťah)

- Téma lesů souvisí s celým rozsahem problémů životního prostředí a rozvoje .
- Základním cílem těchto principů je zlepšení hospodaření s lesy, k jejich ochraně a trvale udržitelnému rozvoji a zajištění jejich mnohonásobných a doplňujících se funkcí a forem využití
- Problémy a možnosti lesů by měli být zkoumány komplexním a vyváženým způsobem v celkovém kontextu přírodního a životního prostředí , při zohlednění jejich mnohonásobných funkcí a forem využití

b) principy a prvky prohlášení (výťah)

- Lesní zdroje a zalesněné plochy by měly být spravovány vícefunkčním trvale udržitelným způsobem tak, aby uspokojily , ekologické, sociální, kulturní, duševní a ekonomické potřeby dnešních i budoucích generací.
- Národní politiky a strategie by měly poskytovat rámec pro zvýšené úsilí, včetně vývoje a posílení institucí a programů pro správu, zachování a trvale udržitelný rozvoj lesů a zalesněných ploch víceúčelovým hospodařením
- Všechna hlediska ochrany životního prostředí a sociálního a ekonomického rozvoje vztahujícího se k lesům a lesním pozemkům by měla mít integrální a komplexní charakter .

2. ministerská konference o ochraně lesů v Evropě

"Obecné zásady trvale udržitelného hospodaření v lesích Evropy " (Helsinkí 1993)

Rezoluce H1 (výťah)

- Lesnická politika přizpůsobená místním zákonům by měla ve státních i soukromých lesích výrazně podporovat postupy umožňující víceúčelové funkce a usnadňující trvale udržitelné hospodaření včetně ochrany lesa a odpovídajícího zvýšení biodiverzity.
- Vlastníci lesa, kteří pro společnost zajišťují funkčně mnohostranné užítky by měli být ve své činnosti povzbuzováni a finančně podporováni.
- Lesní hospodářství by mělo zajistit v ekologicky a ekonomicky potřebném rozsahu optimální kombinaci služeb a výrobků pro stát i obyvatelstvo. Pro dosažení rovnováhy mezi různými potřebami společnosti by mělo být podporováno právě víceúčelové lesní hospodářství.

3. evropská ministerská konference (Lisabon 1998)

(podpora deklarovaným strategiím)

Rezoluce LI – Lidé, lesy, lesnictví (výťah)

Signatářské země a evropské společenství se odvolávají a uznávají:

- Cíle programu trvale udržitelného lesního hospodářství vyjádřené v lesnických principech schválených Konferencí OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) a na definici trvale udržitelného lesního hospodářství, schválené na Helsinské konferenci ministrů v Rezoluci H1
- Důležitost úlohy lesnictví a trvale udržitelného lesního hospodářství pro celkový trvale udržitelný rozvoj lidské společnosti .
- Důležitost všech funkcí lesů i potřebu příznivých reakcí na zvyšující se požadavky společnosti.
- Potřebu intenzivnějšího dialogu mezi sektorem lesnictví a širokou veřejností, který by definoval obecně uznávané cíle lesnické politiky.

4. Evropská ministerská konference (Videň 2003)

(summit pro život lesů)

Deklarace Evropské lesy – společný prospěch sdílená odpovědnost (výťah)

- **Žijící lesy jsou základem života na Zemi.** Budeme-li trvale udržovat lesy, udržíme trvalý život
- Lesy vytvářejí mnoho užiteků : zajišťují suroviny pro obnovitelné a životnímu prostředí neškodící produkty a hrají důležitou roli v globální biologické diverzitě i v koloběhu uhlíku. Svými funkcemi jsou zcela nepostradatelné pro životní prostředí i zajišťování ochranných, sociálních a rekreačních funkcí, zvláště vzhledem ke stále více se urbanizující společnosti .

Poslední trendy v lesnické politice EU

- ✓ **Rostoucí ovlivňování lesnické politiky** společenskými a politickými problémy mimo lesnický sektor (*politika rozvoje venkova, směrnice o stanovištích a ptáčích, užití a marketing lesního reprod. materiálu, směrnice týkající se energie, 6.Akční program o ŽP aj.*)
- ✓ **Plány na „Forest Focus“** – rámcové nařízení týkající se monitoringu lesů a environmentálních interakcí
- ✓ **Hodnota environmentálních a sociálních funkcí lesa** (např.pro les: ochrana půdy, biodiverzity, povodí, regulace klimatu, rekreace apod., pro dřevo: nízká potřeba energie, nízké emise) není pokryta příjmy z lesních produktů
- ✓ **Tlak na kontrolu nelegálních těžeb** (Akční plán EU na zavedení lesního práva, způsob vládnutí a licenční schéma obchodu)
- ✓ **Zavádění tržně orientovaných nástrojů k podpoře TUHL** – certifikace lesů, certifikace výrobků ze dřeva a dřevozpracujícího průmyslu
- ✓ Snaha zajistit **ekonomickou životaschopnost TUHL a konkurenceschopnost lesnictví**

AKČNÍ PLÁN EU PRO LESY

- ✓ **Narůstající důraz na ochranu přírody a podpora biologické diverzity** lesních ekosystémů (nestejnověké porosty, redukce holosečí, rozšiřování selektivních těžebních systémů, snižování aplikace chemikálií v lesích, zvyšování přirozené obnovy, zalesňování původními druhy, řízení lesních požárů)
- ✓ **Vůdčí role EU při implementaci Kjótského protokolu** (adaptace obhospodařování lesů na klimatické změny, substituce fosilních paliv, legislativa k nárůstu užití obnovitelných zdrojů energie, potenciál snižování uhlíku z nových zalesnění)

2006 = AKČNÍ PLÁN EU PRO LESY

- ✓ schválen dne 15. června 2006 v Evropské komisi
- ✓ vychází z usnesení Rady ze dne 15. prosince 1998 o strategii v oblasti lesního hospodářství pro Evropskou unii
- ✓ čtyři hlavní cíle akčního plánu jsou:
  1. zlepšit dlouhodobě konkurenceschopnost,
  2. zlepšovat a chránit životní prostředí,
  3. přispět ke kvalitě života,
  4. podpořit koordinaci a komunikaci.
- ✓ komise prostřednictvím akčního plánu navrhuje 18 klíčových akcí, které je třeba společně s členskými státy během období pěti let (2007–2011) implementovat

Strategie lesnictví a lesního hospodářství

Lidstvo = křižovatka dějin a života (Agenda 21)

Záchrana světových lesů

Strategie trvale udržitelného rozvoje

Vícefunkční pojetí hospodaření v lesích

Funkčně integrované lesní hospodářství (FILH)

Definice funkčně integrovaného hospodaření - FILH :

FILH je cílené polyfunkční obhospodařování lesů, kde všechny jimi produkované funkce vyplývající ze schopností lesního ekosystému, jsou rovnocennou součástí hospodářské struktury a lesnických činností v každé jednotce organizačního a prostorového uspořádání lesa.

Národní lesnický program (do roku 2013)

Usnesení vlády České republiky ze dne 1. října 2008 č. 1221

Dosažení pozitivní změny u veřejnosti v chápání významu lesního hospodářství

Zvýšení ekonomické životaschopnosti trvale udržitelného obhospodařování lesů

Zvýšení přínosu lesů a lesního hospodářství pro rozvoj venkova

Vytvořit předpoklady pro plné uplatnění funkčně integrovaného a funkčně diferencovaného obhospodařování lesů; zajistit soulad společenské objednávky a jejího ekonomického pokrytí

Zabezpečit ochranu a podpořit obnovu biologické rozmanitosti lesů

Zlepšit zdravotní stav a vitalitu lesních ekosystémů

Podporovat vzdělávání, vědu, výzkum a hospodářskou úpravu lesů

Podpora vzniku sdružení a obchodních korporací vlastníků nestátních lesů

Přiblížit ČR úrovni EU ve využívání dříví jako ekologické a obnovitelné suroviny

Zlepšit institucionální zabezpečení lesního hospodářství

Systemizace funkcí lesů v antropocentrickém pojetí

FUNKCE (užití lesa)

Základní funkce	Hlavní funkce	Díličí funkce
Hospodářská	Produkční	Dřevní Ne dřevní
	Stabilizační	(reprodukční) Retenční Retardační Akumulační Kondenzační Infiltrační Dotekční Desukční Vodoochranná
Ekologická	Vodohospodářská	Protierozní Protideflační Protisesuvná Protílavinová Břehoochranná
	Púdoochranná	Akumulační Filtreační Antiradiační Izolační Aerotechnická
	Klimaticko-vzduchoochranná	

Systemizace funkcí lesů v antropocentrickém pojetí (pokračování)

FUNKCE (užití lesa)

Základní funkce	Hlavní funkce	Díličí funkce
Sociální	Rekreační	Rekreační (myslivecká, turistická)
	Zdravotní	Léčebná Krajnotvorná Estetická Meditační
	Kulturně-naučná	Spirituální Přirodoochranná Vědecká Výchovná
	Ostatní sociální	Obranná

Systemizace funkcí lesů v ekosystémovém pojetí

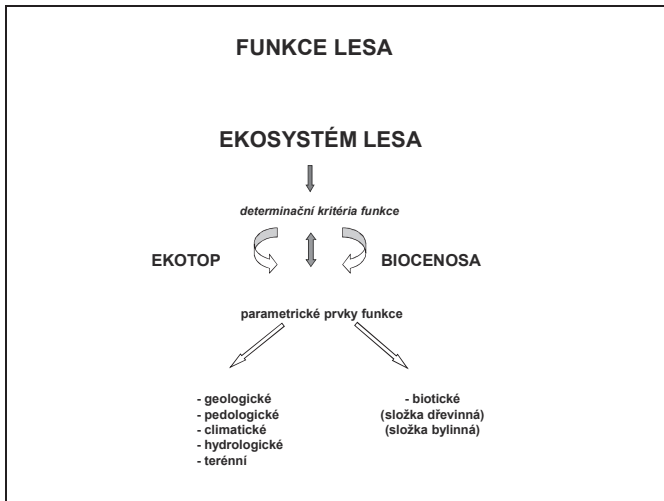
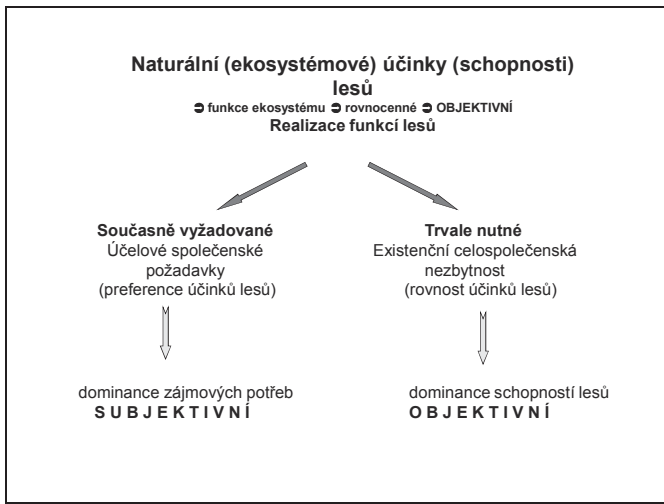
Ekosystémová systemizace funkcí je „prostým“ rozlišením naturálních schopností – účinků lesů.

Není zde uplatňována žádná společenská hierarchie, ani zájmové požadavky či potřeby využívání. Je pravdou, že schopnosti ekosystémů odhaluje člověk a mnoho jich ještě nezná, musí je však respektovat s pokorou. Rovněž je nemůže zaměňovat se svými aktivitami. Stručný přehled naturálních funkcí je předložen tabelárně.

Naturální (ekosystémové) schopnosti ⇒ účinky lesů

Funkční účinky:

klimatické	- aerotechnické - filtrační - izolační - antiradiační - hygienické
hydričné	- vodní režim - vodní bilance
edafické	- půdotvorné - půdoochranné - protisesuvné - protílavinové
fytobiotické (zoobiotické)	- primární produkce - diverzita ekosystémů - stabilita ekosystémů - ekologická rovnováha
krajnotvorné	- krajinné - stabilizační - krajinné - kreativní

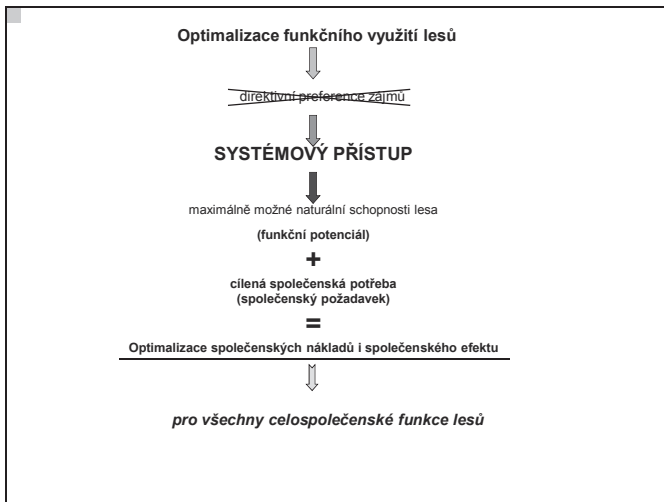

Systemový postup hodnocení funkcí lesů

Reálný potenciál funkcí lesů
kvantifikované funkční schopnosti lesů (hodnoty produkovaných funkcí) v optimálně možných ekosystémových podmínkách

Reálný efekt funkcí lesů
aktuální, kvantifikované funkční účinky lesů (hodnoty produkovaných funkcí) v aktuálních ekosystémových podmínkách.

Aktuální společenský efekt funkcí lesů
aktuální nadstavbový, společensky preferovaný funkční účinek vymezený „uzančním“ ukazatelem váhy aktuálního společenského zájmu (FAZ).

Návrh funkční kategorizace lesů ČR v pojetí funkčně integrovaného hospodaření

Současná kategorizace lesů (konceptně zastaralá)

Cíl: funkční diferenciaci lesů
Podstata: oddělení lesů plné a omezené dřevní hospodářské produkce

Lesy hospodářské	Lesy ochranné	Lesy LZU
Priorita hospodářské dřevní produkce – ostatní funkce podřízené – nečilené	Priorita ochrany půdy – ostatní funkce neuvažované (samovolné)	Priorita jedné společensky žádané specifické funkce – možný podporovaný překryv funkce

Charakter konceptu: společenská hospodářská užití přírodního zdroje – diktát požadavků na jednotku lesa bez respektování jejich funkčních schopností

Navrhovaná kategorizace (trend polyfunkčního využití lesů)

Cíl: funkční integrace lesů
Podstata: soulad a cílené využití všech schopností lesů v každé jednotce prostorového rozdělení lesa

lesy polyfunkční	lesy „výjimečného“ společenského významu
(zajišťují všechny společenské potřeby až do úrovně „výjimečné“)	(určitá funkce je aktuálním prioritním společenským zájmem)
Funkčně integrované hospodaření v každé jednotce lesa – determinální základ: funkční potenciály a funkční efekty lesů podle stanovištních a porostních podmínek	a) ochranného b) ekologicko-stabilizačního c) hydrično-vodohospodářského d) edafického e) zdravotně-hygienického f) sociálně-rekreačního g) speciální produkce

lesy polyfunkční	lesy „výjimečného“ společenského významu
hospodaření bez schematizace a zavádějící funkční typizace – využití originality funkčních úrovní a vazeb	specifikace ze zákona je nezbytná – NP, CHKO, I. PHO apod.
Premisa: - vysoká odborná kvalifikace odborných lesních hospodářů	Premisa: - kvalifikovaná důvodná rozhodnutí tagovaných orgánů státní správy
	Podklady pro ozhodování státní správy: - nejvyšší třídy specifických funkčních potenciálů jednotek lesa - územní mimořádné specifické společenské požadavky